

ANLATIM BOZUKLUKLARI - 1

Anlatım bozukluklarını alt başlıklarda, ÖSYM soruları veya soru bankalarında karşılaşılabileceğiniz kalıplara uygun şekliyle anlattık. (Yılmaz AYDIN)

1. GEREKSİZ SÖZCÜK KULLANIMI

Bir cümlede;

- Eş anlamlı sözcüklerin aynı cümlede kullanılması,
- Bir sözcüğünün anlamının başka bir sözcüğün içinde bulunması,
- Bir ek ile o ekin karşıladığı anlamın aynı cümlede kullanılması,
- Büyük harfle yapılan bir kısaltmanın ilk veya son harfini karşılayan sözcüğün kısaltmayla kullanılması gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

- Neşeli, sağlıklı ve şen bir görünüşü vardı. (**Neşeli veya şen sözcüklerinden biri atılmalıdır.**)
- Hemen getireceğini söyleyerek aldığı makası henüz geri iade etmedi. (**"Geri" sözcüğü atılmalıdır.**)
- Bu konudaki sözler iftira ve uydurmadır. (**"İftira" sözcüğü atılmalıdır.**)
- Onunla ilk kez bir arkadaş toplantısında tanıştık. (**"İlk kez" sözü atılmalıdır.**)
- On yıl karşılıklı mektuplaştık. (**"Karşılıklı" sözcüğü atılmalıdır.**)
- Beyaz kar taneleri sağa sola uçuşuyordu. (**"Beyaz" sözcüğü atılmalıdır.**)
- Ordumuzdaki atlı süvarilerle övünürdük. (**"Atlı" sözcüğü atılmalıdır.**)
- Hava sıcaklığı sıfırın altında eksi beş olacaktı. (**"Eksi" sözcüğü atılmalıdır.**)
- KPSS sınavına kimler başvuracaktı? (**"Sınav" sözcüğü atılmalıdır.**)
- GAP Projesi ile ekonomimiz uçuşa geçmişti. (**"Proje" sözcüğü atılmalıdır.**)
- Yeni YTL'ler piyasaya 2005'te sürülmüştü. (**"Yeni" sözcüğü atılmalıdır.**)
- Aldığım kitabı çabucak okuyuverdim. (**"Çabucak" sözcüğü atılmalıdır.**)
- Eğer bunu okursa paragraf sorularını doğru cevaplayabilirsiniz. (**"Eğer" sözcüğü atılmalıdır.**)

UYARI - 1 : Kişi zamirleriyle kurulan isim tamlamalarında kişi zamirlerinin tamlayan olarak kullanılması gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğuna yol açmaz.

Örnekler:

- Benim notlarım farklı yerlerde kullanılmaktadır.
- Sizin hayaliniz iyi bir üniversiteye yerleşmek olmalıdır.

UYARI - 2 : "Kendi" dönüşlülük zamiri, yüklemden hemen önceki özneyi vurguladığı zaman gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğuna yol açmaz.

Örnekler:

- Siparişlerin tamamını ben kendim aldım. (**"Kendi" sözcüğü bu cümlede gereksiz kullanılmamıştır.**)
- Ödevlerini günü gününe sen kendin yapmalısın. (**"Kendi" sözcüğü bu cümlede gereksiz kullanılmamıştır.**)

UYARI - 3 : “Kendi” dönüşlülük zamiri, yüklemden hemen önceki özneyi vurgulamadığı zaman varlığı gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

- Sinemaya ben kendim yarın da gidebilirim. (“Kendi” sözcüğü bu cümlede gereksiz kullanılmıştır.)
- Siz kendiniz bu söylediklerinize inanıyor musunuz? (“Kendi” sözcüğü bu cümlede gereksiz kullanılmıştır.)

2. GEREKSİZ YARDIMCI EYLEM KULLANIMI

Yapım ekiyle karşılanabilen yardımcı eylemlerin kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

- Hasta oldum >>>> Hastalandım
- Şüphe ettim >>>> Şüphelendim
- Şüpheye düştü >>>> Şüphelendi
- Giriş yaptı >>>> Girdi (**ÖSYM tarafından kullanıldı.**)
- Çıkış yaptı >>>> Çıktı

UYARI : Yardımcı eylem isimle birleşik fiil oluşturduğunda bu birleşik fiil mecaz anlamda kullanılırsa yardımcı eylemin varlığı anlatım bozukluğuna yol açmaz.

Örnek:

- Messi'nin futboluna birçok futbolsever hasta oluyor. (“Beğenmek” anlamında kullanıldığı için anlatım bozukluğu yoktur.)

3. GEREKSİZ İYELİK EKİ KULLANIMI

İsim-fiiller iyelik ekiyle de kullanılabilir. «Benim konuşmam, senin konuşman, onun konuşması» gibi örneklerde isim-fiiller iyelik eki almıştır. Tamlayan kullanılmadığı zaman «-masını, -mesini, -masından, -mesinden» ek dizilerindeki «-(s) ı» iyelik ekinin varlığı anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

- Boş zamanlarımda kitap okumasından hoşlanırım. >>>> «Okumasından» değil, «okumaktan» olmalıydı.
- Bağlama çalmasını kendi kendime öğrendim. >>>> «Çalmasını» değil, «çalmayı» olmalıydı.
- Müzik dinlemesini ve balık tutmasını severim. >>>> «Dinlemesini» değil, «dinlemeyi» ; «tutmasını» değil, «tutmayı» olmalıydı.

4. GEREKSİZ İLĞİ EKİ KULLANIMI

İlgi ekinin sıfat türettiği örneklerde (karşıdaki, yüzündeki... vb.) ilgi ekiyle türeyen sıfattan sonra sıfat-fiil eki almış bir sözcük varsa ilgi ekinin varlığı anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

- Köy meydanındaki oluşan kalabalık dağıldı. >>>> «**Köy meydanında oluşan kalabalık dağıldı.**» olmalıydı.
- Muğla yöresindeki çıkan yangınlardan geriye, çırılçıplak ve simsiyah dağlar, tepeler kaldı. >>>> «**Muğla yöresinde çıkan yangınlardan geriye, çırılçıplak ve simsiyah dağlar, tepeler kaldı.** » olmalıydı. (1997 - ÖSS)
- Yüzündeki beliren çizgiler yaşlanmanın habercisiydi. >>>> «**Yüzünde beliren çizgiler yaşlanmanın habercisiydi.**» olmalıydı.

5. SÖZCÜĞÜN YANLIŞ ANLAMDA KULLANILMASI

Dilimizde hem yazım hem de anlam bakımından birbirine yakın sözcükler vardır. Bunlardan birini ötekinin yerine kullanmak anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

- Çok çalışması yüzünden sınavı kazandı. >>>> «Yüzünden» değil, «sayesinde» olmalıydı.
- Yakıtın az olması yolda kalmamızı sağladı. >>>> «Sağladı» değil, «neden oldu» olmalıydı.
- Çocuğun kıyafetleri çamurla bezendi. >>>> «Bezendi» değil, «battı, kirlendi, kaplandı» olmalıydı.
- Bu iki bina birbirine yaklaşık yapılmıştı. >>>> «Yaklaşık» değil, «yakın» olmalıydı.
- Paltonun ücreti bir hayli yüksekti. >>>> «Ücret» değil, «fiyat» olmalıydı.
- Kazağın fiyatı pahalı olduğu için kazağı alamadım. >>>> «Pahalı» değil, «yüksek» olmalıydı.
- Annem bu üniversitede öğretim görmüş. >>>> «Öğretim» değil, «öğrenim» olmalıydı.
- Babasının verdiği harçlığı küçümsüyordu. >>>> «Küçümsemek» değil, «azımsamak» olmalıydı.
- Çocuğun tırnakları iyice büyümüşü. >>>> «Büyüme» değil, «uzamak» olmalıydı.
- Hiçbir anne çocukları arasında ayrıcalık yapmaz. >>>> «Ayrıcalık» değil, «ayırım» olmalıydı.

6. ÇELİŞEN SÖZCÜK KULLANIMI

Kesinlik ve ihtimal anlatan ifadeleri aynı cümlede kullanmak anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

- Sınava yaklaşık 17321 öğrenci katıldı.
- Bu adam benim eserlerimi kesinlikle kıskanıyor gibi.
- Elbette Defne de bu kitabı okumuş olabilir.

7. SÖZCÜĞÜN YANLIŞ YERDE KULLANILMASI

Sözcüğün veya söz öbeklerinin yanlış yerde kullanılması farklı anlamlar verebileceği için anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

• Coşkun Bey her gün doğduğu köye gider. >>>> «Her gün doğmak» mı, yoksa «her gün gitmek» mi?

Doğrusu: Coşkun Bey doğduğu köye her gün gider. **(Cümledeki anlam belirsizliği ve çok anlamlılık «her gün» sözcüğünden sonra virgül konarak da giderilebilir: Coşkun Bey her gün, doğduğu köye gider.)**

• Nohutlar çok suda kaldığı için şişmiş. >>>> Nohutların şişme sebebi suyun çok olması mı, yoksa suda çok kalması mı?

Doğrusu: Nohutlar suda çok kaldığı için şişmiş.

• Alınan bu yanlış karar savaşta askerin daha fazla ölmesine yol açtı. >>>> Bir insan kaç defa ölür? «Daha fazla ölmek» olmayacağı için «daha fazla» sıfat öbeği «asker» isminden önce gelmeliydi.

Doğrusu: Alınan bu yanlış karar savaşta daha fazla askerin ölmesine yol açtı.

NOT: Sıralama yanlışlıkları da bu başlık altında değerlendirilebilir. Sıralamadan kaynaklanan bazı bozukluklar «mantık hatası» olarak da karşımıza çıkabilir.

Örnekler:

• Bu kanun 155'e karşı 73 oyla kabul edildi. >>>> Ret veya kabul için oyun yüksek olması gerekir.

Doğrusu: Bu kanun 73'e karşı 155 oyla kabul edildi.

• Tevfik Fikret 41. ölüm yıl dönümünde okunan şiirlerle anıldı. >>>> Bir insan kaç defa ölür?

Doğrusu: Tevfik Fikret ölümünün 41. yıl dönümünde okunan şiirlerle anıldı.

NOT: Belirtisiz isim tamlaması şeklindeki unvanlarda kullanılan «eski, yeni, yüksek» gibi sıfatlar tamlayan ile tamlanan arasında yazılır ve söylenirse anlatım bozukluğu olur. Belirtisiz isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasına başka sözcükler girmez.

Örnekler:

• «Devlet eski bakanı» değil, «eski devlet bakanı» olması gerekir. Eskiyen elbette devlet değil, «devlet bakanı» unvanıdır.

Mantık: İki farklı bakanın kıyaslamasını yaparken bakanlardan biri zayıf diğeri de şişmansa bu bakanlar için, «devlet şişman bakanı» veya «devlet zayıf bakanı» diyemeyiz. Elbette, «şişman devlet bakanı» veya «zayıf devlet bakanı» deriz. Nasıl ki bu örneklerde zayıf veya şişman olan «devlet» değilse «eski devlet bakanı» örneğinde de eskiyen «devlet» değildir.

• «İnşaat yüksek mühendisi» değil, «yüksek inşaat mühendisi» olması gerekir. Yüksek olan elbette inşaat değil, «inşaat mühendisi» unvanıdır. Peki, inşaat yüksekse? O durumda da «yüksek inşaatın mühendisi» demeliyiz.

8. ANLAM BELİRSİZLİKLERİ

Anlam belirsizliğinden kaynaklanan anlatım bozukluklarını / anlam kapalılıklarının nedenlerinden bazılarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

8.a. Tamlayan Durumundaki Kişi Zamiri Eksikliği

İyelik eki alan isimler bazen 2.tekil kişi (sen) bazen de 3.tekil kişiye (o) ait olma anlamını içerebilir. Böyle durumlarda cümlenin başına veya tamlananın önüne «senin, onun» getirmek gerekir. Bunu yapmadığımız zaman tamlayan durumundaki kişi zamirinin eksik olmasından kaynaklanan anlam belirsizliği yaşanır.

Örnekler:

- «Kardeşini bugün okulda göremedim.» cümlesinde «kardeşini» sözcüğünde 2.tekil kişi iyelik eki mi, yoksa 3.tekil kişi iyelik eki mi var; bu durumda bir belirsizlik var.

Cümledeki anlam belirsizliği iki şekilde giderilebilir:

- Onun kardeşini bugün okulda göremedim.
- Senin kardeşini bugün okulda göremedim.

NOT: ÖSYM sorularını incelediğimizde soruda bizzat «Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlam belirsizliğini gidermek amacıyla cümlenin başına kişi zamiri getirilmelidir?» demedikten sonra kişi zamiri belirsizliğinin anlatım bozukluğu sayılmadığı görülmüştür.

8.b. Virgül Eksikliği

Bazı cümlelerde virgül kullanmamak özneyi belirleme konusunda anlam belirsizliğine neden olur. Bu durum özellikle sıfat ile isim arasındaki virgül eksikliğinden kaynaklanır.

Örnekler:

- Yaralı doktorun yanına gidiyordu. >>> Bu cümlede «yaralı» olan «doktor» mu, yoksa başkası mı; belli değil.

Doğrusu: Yaralı, doktorun yanına gidiyordu.

- Nöbetçi askere saatin kaç olduğunu sordu. >>> Bu cümlede «nöbetçi» olan «asker» mi, yoksa başkası mı; belli değil.

Doğrusu: Nöbetçi, askere saatin kaç olduğunu sordu.

Ayrıca, «Oku da baban gibi eşek olma.» cümlesinde de iki anlamlılık olup bu cümledeki anlam belirsizliği de aşağıdaki şekillerde giderilir:

- Oku da, baban gibi eşek olma.
- Oku da baban gibi, eşek olma. (Bizce örf ve adetler düşünüldüğünde uygun olan ikincisidir.)

8.c. Noktalı Virgöl Eksikliği

Bazı cümlelerde noktalı virgöl kullanmamak özneyi belirleme konusunda anlam belirsizliğine neden olur. Bu durum özellikle virgülle sıralanan özne durumundaki isimler arasındaki kıyas ve karşılaştırma durumunda noktalı virgöl eksikliğinden kaynaklanır.

Örnekler:

• Nihat, Yakup, Rıza gibi kibirli değildir. >>> Bu cümlede «Nihat» mı «Yakup ve Rıza» gibi değil, yoksa «Nihat ve Yakup» mu «Rıza» gibi değil; bu durum belirsizdir.

Cümledeki anlam belirsizliği iki şekilde giderilebilir:

- Nihat; Yakup, Rıza gibi kibirli değildir.
- Nihat, Yakup; Rıza gibi kibirli değildir.

8.d. Kişi - Eylem Belirsizliği ve Karşılaştırma - Kıyas Hataları

Bu tür anlatım bozukluklarını örnekler üzerinden açıklayalım:

Örnekler:

• «**Yılmaz'ı lahmacun yerken gördüm.**» cümlesinde iki kişi ve yapılan iki iş vardır. Kişiler «ben» gizli öznesi ve «Yılmaz»; yapılan işler de «lahmacun yemek» ve «görmek»tir. Peki anlam belirsizliği nerede?

Görmek işini yapan belli : Ben.

Anlam belirsizliği olan nokta ise «lahmacunu kimin yediği»dir.

Yılmaz'ı gördüğüm sırada lahmacunu kim yiyordu?

Bu cümledeki anlam belirsizliği iki şekilde giderilebilir:

- Lahmacun yediğim sırada Yılmaz'ı gördüm.
- Lahmacun yediği sırada Yılmaz'ı gördüm.

• «**Balık tutmayı babamdan çok severim.**» cümlesinde ise iki farklı sevgi karşılaştırılıyor durumu söz konusudur.

Verilen cümlede hem «Babamı da balık tutmayı da severim fakat en çok, balık tutmayı severim.» hem de «Babam da ben de balık tutmayı severiz fakat balık tutmayı en çok ben severim.» anlamları vardır.

Bunu düzeltmenin yolu cümledeki sözcüklerin yerinde değişiklik yapmak olacaktır:

- Babamdan çok, balık tutmayı severim.

8.e. Tırnak İşareti Eksikliği

Bu tarz anlam belirsizlikleri, aldığı ekle sesteş görünen kelimelerle ilgilidir. **Anlam belirsizliklerini gidermek amacıyla kastedilen sözcük tırnak içine alınmalıdır. Bu bilgiye TDK sitesinde «Sıkça Sorulan Sorular» başlığından ulaşabilirsiniz.**

Örnekler:

• «Eski Türklerde bilginin önemli bir yeri vardı.» cümlesindeki «bilginin» sözcüğü cümleye iki anlam katmaktadır. Kastedilen «bilgi» mi, yoksa «bilgin» mi belli değildir.

Anlam belirsizliğini gidermek için kastedilen sözcük tırnak içine alınır ve ek tırnaktan sonra devam eder.

Bu belirsizlik iki şekilde giderilir:

- Eski Türklerde «bilgi»nin önemli bir yeri vardı.
- Eski Türklerde «bilgin»in önemli bir yeri vardı.

Diğer örnekler:

- Ayşe Hanım elmasını düşürdü. >>> Kastedilen «elma» mı, yoksa «elmas» mıdır?
  - Ayşe Hanım «elma»sını düşürdü.
  - Ayşe Hanım «elmas»ını düşürdü.

- Osmanlıda kadının geçtiği yerde başlar önde olurdu. >>> Kastedilen «kadı» mı, yoksa «kadın» mıdır?
  - Osmanlıda «kadı»nın geçtiği yerde başlar önde olurdu.
  - Osmanlıda «kadın»ın geçtiği yerde başlar önde olurdu.

Hazırlayan: Yılmaz AYDIN

FNL Yayınları YouTube kanalımıza abone olmayı unutmayınız!..